

موضوع: تبیین و تحلیل حقوقی جرم بازی های آنلاین در اینترنت و شرط بندی نسبت به آن « (با تاکید بر نگاه قانون به قمار و شرط بندی اینترنتی)

علیرضا نادری^۱

چکیده

یکی از مهمترین مسائلی که در چند سال اخیر در ایران گسترش یافته است تبدیل فرآیند قمار از حالت سنتی به مدرن آن می باشد. شرط بندی های اینترنتی همان حالت جدید قمار به شیوه سنتی می باشد. شرط بندی اینترنتی با گسترش استفاده از فضای مجازی، انجام رفتارهایی نظیر شرط بندی، خرید و فروش بلیط بخت آزمایی (لاتاری) از شیوه سنتی فراتر رفته و امروزه در فضای سایبری نیز انجام می شوند. در ایران کنونی بازی های آنلاین یکی از مهمترین فرآیندهای شرط بندی های اینترنتی هستند که روزانه در حال گسترش یافتن است و آثار مخربی را ایجاد نموده است. بنابراین هدف این پژوهش نگاهی به مبانی جرم شناسی در قبال شرط بندی در بازی های آنلاین اینترنتی می باشد. با این شرایط سوال این است که نگاه قانون گذار به شرط بندی در بازی های آنلاین اینترنتی چگونه است؟ روش تحقیق در این پژوهش توصیفی - تحلیلی است و یافته ها نشان دهنده آن است که شرط بندی در بازی های آنلاین اینترنتی در رویه قضایی به عنوان مصداق قمار شناخته شده و مرتکبان آنها که اغلب در فضای مجازی چنین رفتارهایی را انجام می دهند بر اساس ماده ۷۰۵ قانون مجازات اسلامی (بخش تعزیرات مصوب ۱۳۷۵) مجازات می گردند. از سوی دیگر ارتکاب قمار بازی به شیوه الکترونیکی یا در فضای مجازی نیز امری رایج شده، و امکان برخورد با مرتکبان این نوع از قمار بازی مطابق با همان ماده قانونی (ماده ۷۰۵) که در ارتباط با ارتکاب جرم قمار به شیوه سنتی توسط مقنن به تصویب رسیده است، وجود دارد.

واژگان کلیدی: جرم، شرط بندی، قمار، بازی های آنلاین.

^۱- کارشناس ارشد حقوق بین الملل - دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه

در روزگار حاضر عوض شدن رفتار انسانی نسبت به پدیده های اجتماعی، دچار تحول و تغییر ماهیت شده است با ورود تکنولوژی و رشد میزان استفاده آن توسط کلیه اقشار جامعه برخی جرایم و رفتارها از حوزه حقیقی به حوزه مجازی سیر داده شده است. به عنوان نمونه در دهه های پیش انجام قمار و شرط بندی در مکان هایی با وسایل خاصی صورت می گرفت ولی امروزه شاهد آن هستیم که این اقدامات توسط برخی افراد فرصت طلب در فضای مجازی صورت می گیرد؛ که نمونه آن را می توان در بازی های آنلاین اینترنت جستجو نمود. بر همین اساس در خصوص تحقق جرم قماربازی و شرط بندی اینترنتی در بازی های آنلاین نظرات مختلف وجود دارد؛ مهمترین نظر در میان این باورها معتقد است که شرط بندی های اینترنتی در بازی های آنلاین نوعی قمار است و لذا عنصر قانونی آن را ماده ۷۰۵ قانون مجازات اسلامی می دانند.

با توجه به آنکه در قانون تعریفی از شرط بندی اینترنتی ارائه نشده است این طور می توان عنوان نمود که شرط بندی اینترنتی نوعی موافقت بین دو یا چند نفر است که با انجام بازی مخصوص (که در اینجا بازی های آنلاین اینترنتی می باشد) و بر مبنای اتفاق و شانس و تصادف و البته برخی مهارت ها، برنده بازی مال معینی را از دیگران دریافت می دارد.

با تعریف ارائه شده و مطابقت آن با سایت های شرط بندی بازی آنلاین، هیچ شباهتی را بین قمار بازی با نوع کارکرد چنین سایت هایی نمی توان پیدا نمود چون که مراجعه کنندگان و کاربران به چنین سایت هایی عملاً بازی خاصی انجام نمی دهند بلکه پس از پرداخت مبلغی (نتیجه یک بازی خاص) را حدس زده و در صورتی که بخت با آنان یار باشد و حدسشان درست از کار درآید مال معینی را دریافت می کنند لذا به نظر می رسد شرط بندی های اینترنتی بازی های آنلاین قماربازی محسوب نمی شود.

باور برخی دیگر بر این است که شرط بندی های اینترنتی در بازی های آنلاین نوعی کلاهبرداری اینترنتی است و لذا عنصر قانونی آن را ماده ۱۳ قانون جرایم رایانه ای^۱ دانسته که مقرر می دارد: (هرکس به طور غیرمجاز از سیستم های رایانه ای یا مخابراتی با ارتکاب اعمالی از قبیل وارد کردن، تغییر، محو، ایجاد یا متوقف کردن داده ها یا مختل کردن سیستم وجه یا مال یا منفعت یا خدمات یا امتیازات مالی برای خود یا دیگری تحصیل کند ...) (طرزی، ۱۳۹۵: ۱)

باور برخی دیگر بر اینکه شرط بندی های اینترنتی در بازی های آنلاین نوعی قمار است را در عنصر قانونی ماده ۷۰۵ قانون مجازات اسلامی می توان جستجو نمود.

^۱ - Computer crime law

به طور کلی علت مهم ارتکاب جرم شرط بندی در بازی های آنلاین می تواند کسب سود باشد. انگیزه مالی و به ثروت رسیدن به آسانی مهمترین علل ارتکاب جرم مذکور است ولی باید در خصوص جرم شرط بندی در بازی های آنلاین در فضای سایبر بیان داشت این امر بیشتر از طرف گرداننده سایت ها مورد توجه می باشد برای آنها بالفعل می گردد ولی برای مخاطبین بیشتر ضررمالی دارد تا کسب سود. با بررسی این مقدمه هدف این مقاله تبیین و تحلیل حقوقی جرم بازی در اینترنت و شرط بندی نسبت به آن « (با تاکید بر نگاه قانون به قمار و شرط بندی اینترنتی) می باشد که در ادامه به آن می پردازیم.

۲- تعاریف و پیشینه

در این بخش دو بحث کلی مورد بررسی قرار خواهد گرفت، ابتدا به تعریف مفاهیم پرداخته می شود و سپس پیشینه بحث مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۲-۱- تعاریف

الف- جرم: در تعریف حقوقی^۱ از جرم آمده است که: «هر چیزی را که دولت، جرم تشخیص بدهد، همان، جرم می باشد.» این بدان معنا است که اگر عملی در قانون جزا، تحت عنوان جرم نوشته شده باشد، پس همان عمل، یک عمل مجرمانه به شمار می رود (وایت و هینس^۲، ۱۳۸۶: ۲۰).

در حقوق جزای عرفی غالباً بر تعریف که برای جرم آمده است، تکیه می شود: «جرم، عبارت است از عملی که قانون، آن را قدغن کرده، یا ترک عملی که قانون آن را لازم دانسته و بر آن عمل یا ترک، کیفری مقرر داشته است.» (فیض، ۱۳۸۹: ۲۵)

عده ای از حقوقدانان معتقدند که نقض قانون هر کشوری در اثر عمل خارجی، در صورتی که انجام وظیفه یا اعمال حقی آن را تجویز نکند و مستوجب مجازات هم باشد جرم نامیده می شود برخی دیگر، هر فعل یا ترک فعلی را که نظم، صلح و آرامش اجتماعی را مختل سازد و قانون نیز برای آن مجازات تعیین کرده باشد، جرم می دانند. (علی آبادی، ۱۳۸۶: ۴۸)

ب- قماربازی: قمار و مقامره به معنای بازی با ابزارهای قمار به منظور برد و باخت است؛ مانند بازی با تَرْد، شطرنج، پاسور، ورق و سایر وسایلی که برای قمار کردن ساخته شده است. (حیدری، ۱۳۸۳: ۱۳۶)

1 - Formal Legal Definition

2 - White and Haines

در فرهنگ دهخدا آمده است: قمار یعنی (هر نوع بازی که در آن شرط کنند شخص برنده از کسی که بازی را باخت، پول یا چیز دیگر بگیرد). (دهخدا، ۱۳۷۷: ۱۰۶۲)

قمار^۱ به شرط بندی بر سر پول، یا هر چیز دارای ارزش اقتصادی، با پیشامد و نتیجه نامشخص، که با هدف برنده شدن پول یا هر کالای با ارزش دیگر انجام می گیرد و یا به شرط بندی که میان دو یا چند نفر در یک بازی انجام می گیرد، گفته می شود. قمار می تواند به صورت سازماندهی شده در مراکزی به نام کازینو یا قمارخانه، که توسط فردی بی طرف مدیریت می شود انجام بگیرد. (مقدم، ۱۳۹۷: ۳)

ج- شرط بندی اینترنتی: شرط بندی، عقدی است که بین دو نفر یا بیشتر، برای مغالبه (پیروزی) یا برای دستیابی به عوض، محقق می شود و در فقه، از این حقیقت گاهی با واژه «رهان» یاد می شود؛ البته با این فرق که کلمه رهان در شرط بندی هائی به کار می رود که در آن عوض وجود داشته باشد. ولی کلمه شرط بندی شامل مواردی که بدون عوض باشد نیز می شود. مثلاً اگر شخصی به دیگری بگوید: اگر توانش را داری با من در نوشتن خط مسابقه بده؛ این یک شرط بندی است بدون این که عوض در کار باشد. استعمال کلمه شرط در انواع شروط مانند: شرط ابتدایی، شرط در ضمن عقد و حتی اطلاقش بر عقود و ایقاعات استعمال حقیقی است. (رزاقی، ۱۳۹۳: ۲)

نکته دیگر آن که شرط بندی در فقه، یک عقد مستقل به حساب می آید و زیر مجموعه عقد اجاره و جعاله نمی باشد. اگر شرط بندی به همراه عوض صورت پذیرد، اصل اولی در آن حرمت و فساد است. بر خلاف جایی که در شرط بندی عوض وجود نداشته باشد، که در این صورت اصل بر اباحه و صحت است. کلمه «سبق» که در لغت به معنای پیشی گرفتن در امور مادی و معنوی می باشد، و در اصطلاح، عقدی است که در فقه اسلامی برای برپایی مسابقه ای با اهداف سودمندی در عرصه های مختلف نظامی، فرهنگی، علمی و ... بین دو نفر یا بیشتر منعقد می شود و می تواند در موارد خاصی به دنبال برد و باخت مالی نیز باشد. (رزاقی، ۱۳۹۳: ۲)

شرط بندی اینترنتی در واقع همان کلاهبرداری سنتی است که فرد یا افرادی، با ایجاد یک سایت اینترنتی و دادن وعده های واهی از جمله پرداخت جایزه به برنده، وجوه کلانی را از کاربران دریافت می کنند.

د- بازی های آنلاین: بازی آنلاین در اصطلاح به معنی بازی های شبکه ای می باشند که از ساختار شبکه های کامپیوتری فراتر رفته و وارد بعد جدیدی به نام بعد اینترنتی یا شبکه جهانی اینترنت شده اند در گذشته برای ارتباط بین دو کامپیوتر یا چند کامپیوتر برای انجام بازی آنلاین از کابل های سخت افزاری سیمی جهت ایجاد

^۱ - Gambling

ارتباط بین دو کامپیوتر استفاده می شد که در نوع خود یک پیشرفت بسیار بزرگ در صنعت بازی محسوب می شد چون بازی از محیط BOT یا همان ROBOT خارج شده و طرف مقابل در بازی به جای یک شخص مجازی یک شخص حقیقی قرار می گرفت.

۲-۲- پیشینه تحقیق

در زمینه « تبیین و تحلیل حقوقی جرم بازی در اینترنت و شرط بندی نسبت به آن » (با تاکید بر نگاه قانون به قمار و شرط بندی اینترنتی) « تاکنون تحقیقات زیادی صورت نگرفته است ولی در این بخش به برخی از منابع مشابه اشاره می کنیم:

۱- مقدم (۱۳۹۷) در مقاله ای تحت عنوان « فعالیت های شرط بندی و قمار بازی در فضای مجازی، ایده های جدید با هدف کلاهبرداری » معتقد است امروزه با چند کلیک ساده در انواع و اقسام شرط بندی ها مانند پیش بینی فوتبال، پوکر، کازینو و ده ها بازی و سرگرمی دیگر می توان شرکت نمود. مبالغی که کاربران در هر دست بازی که چند دقیقه بیشتر طول نمی کشد به قید شرط گذاشته و ۲ درصد از آن به صورت خودکار کم می شود و به حساب ادمین سایت واریز می گردد و در برخی میزهای سنگین گاهی پول وسط به بیش از ۱۰۰ میلیون تومان هم می رسد، ادمین گاهی اوقات بیشتر از سه میلیون تومان پول دریافت می کند و این موضوع مستلزم داشتن بستر و اندکی تخصص می باشد که در نهایت به باخت و ناکامی کاربران و بازیکنان این صحنه مجازی می انجامد. درگاه های اینترنتی نیز در این رابطه نقش مهمی را ایفا نموده که در این راستا بسیاری از این درگاه ها با نام و هویتی غیر واگذار می گردد. برای جلوگیری از این نوع کلاهبرداری پلیس و سایر نهادها و ارگان ها باید اقدامات لازمی را به عمل آورند.

۲- عبدی پور (۱۳۹۶) در مقاله ای تحت عنوان « ابعاد فقهی و حقوقی بازی های مجازی » معتقد است اگر چه بازی های رایانه ای به عنوان بخشی از صنعت سرگرمی عمدتاً با حوزه های اقتصادی و فرهنگی تعامل و ارتباط دارند ولیکن ویژگی خاص این نوع بازی ها، که امکان «خرید و فروش اشیاء و کالاهای مجازی» را حین بازی فراهم کرده، سبب طرح مسائل و چالش های نوینی از نظر فقهی و حقوقی شده است. مهم ترین ابعاد فقهی و حقوقی بازی های برخط، ابتدا بحث مشروعیت و قانونی بودن خود بازی ها و سپس وضعیت حقوقی معاملات درون بازی است. نوشتار حاضر سعی دارد چالش های مذکور را با رویکرد فقهی - حقوقی مورد تحلیل و بررسی قرار می دهد.

۳- وصال ناصحی (۱۳۹۶) در مقاله ای تحت عنوان « بازشناسی بازی دیجیتال از قماربازی دیجیتال (مطالعه فقهی- حقوقی)» معتقد است امروزه فضای مجازی زمینه ظهور نسل جدیدی از بازی های رایانه ای تحت عنوان (بازی های دیجیتال) فراهم آورده که به خاطر ویژگی های خاص آن، بار دیگر مقوله بازی را در فقه و حقوق مطرح و مطالعه و تحقیق پیرامون آن را ضروری ساخته است. پژوهش حاضر سعی دارد بحث مشروعیت و قانونی بودن بازی های دیجیتال را به عنوان یک پدیده نوظهور، از منظر فقه و حقوق ایران مورد بررسی قرار دهد.

۴- دهقان (۱۳۸۴) در مقاله ای تحت عنوان « قماربازی اینترنتی » معتقد است این مقاله درباره قماربازی اینترنتی است. قمار بازی اینترنتی هر نوع فعالیتی است که از طریق اینترنت صورت می گیرد و شامل نوعی شرکت در قرعه، شرط بندی یا انجام فعالیتی مبتنی بر بخت و اقبال با هدف رسیدن به پول، جایزه، یا نوعی امتیاز است. طبق نتایج این مقاله قماربازی اینترنتی می تواند مشکلاتی مثل اتلاف وقت و هزینه، کم کاری و کاهش تولید، و سهولت پول شویی را در پی داشته باشد.

با بررسی متون مذکور، می توان گفت که نویسندگان بالا هر یک به طور مستقیم به « تبیین و تحلیل حقوقی جرم بازی در اینترنت و شرط بندی نسبت به آن » (با تاکید بر نگاه قانون به قمار و شرط بندی اینترنتی) « نپرداخته اند یا به بخشی از آن پرداخته اند. اما هدف اصلی این پژوهش آن است تا این موضوع را مورد بررسی قرار دهد.

۳- یافته های تحقیق

براساس آنچه علمای علم اقتصاد بیان می دارند یک نظام اقتصادی در حال رشد، نظامی است که در آن تولید کالاها و خدمات به هر وسیله ممکن افزایش پیدا کند، و در نهایت منجر به افزایش سرمایه و نیروی کار گردد. (غنی نژاد، ۱۳۹۴: ۱۱)

در این راستا قانونگذاران تلاش می کنند با وضع مقررات مناسب، راه را برای تحقق رشد اقتصادی پایدار فراهم کرده و موانع تولید سرمایه^۱ و نیروی کار^۲ را از پیش روی فعالان این عرصه بردارند. یکی از موانعی که راه را بر به کارگیری سرمایه در جهت تولید و اشتغال ناهموار می سازد، استفاده از منابع مالی در قمار و شرط بندی به عنوان یک فعالیت غیرمولد اقتصادی است. شرط بندان اینترنتی (به عنوان مثال بازیگردانان و بازیگرا بازی های اینترنتی) با صرف سرمایه های فراوان در بازی های خود به جای ایفای نقش در تولید ثروت در جامعه، دستاورد

^۱ - Capital

^۲ - work force

های خود را یک شبه و بدون کسب عوض، به هدر می‌دهند و موجب اختلال در نظام اقتصادی می‌گردند. صرف نظر از مضرات اقتصادی این نوع فعالیت، آثار اجتماعی مخرب شیوع این بازی به عنوان تفریح در میان مردم نیز مورد توجه است.

با این وصف در بسیاری از کشورها، متولیان امور سیاسی و اقتصادی در کنار اتخاذ روش‌های غیرسرکوب‌گرانه، از حقوق کیفری به عنوان ابزاری جهت مبارزه با این پدیده ضداقتصادی و ضدا اجتماعی استفاده کرده و قوانین جزایی بعضاً شدیدی برای مقابله با آن پیش‌بینی کرده‌اند. در ایران نیز، چه پیش از انقلاب اسلامی و چه پس از آن مقررات کیفری ویژه‌ای در این زمینه وجود داشته و دارد که نشان‌دهنده توجه متولیان امر به پیامدهای نامیمون شیوع این نوع بازی‌ها است. علاوه بر آن، حرمت شرعی شرط بندی قانونگذار نظام اسلامی را بر آن داشته تا در مقررات کیفری تجدیدنظر کرده و بر شدت مبارزه با قماربازی و شرط بندی اینترنتی بیفزاید.

۳-۱- استفاده از اینترنت و کارکردهای نامطلوب

بر اساس پژوهش‌ها، گسترش اینترنت مانند هر نوآوری دیگر، به ایجاد دگرگونی‌هایی در جنبه‌های مختلف زندگی انجامیده است و در کنار دست آوردهای انکارناپذیر مثبت در زمینه‌های گوناگون، پی آمدهای نامطلوبی نیز به همراه داشته است.

در روان‌شناسی اینترنت و در بررسی کارکردهای منفی آن، پیش از همه در نظر گرفتن انگیزه‌های پلید نهفته در پشت صحنه اینترنت و هدف‌هایی که گردانندگان آن دنبال می‌کنند، اهمیت ویژه‌ای دارد. یکی از حوزه‌های پژوهشی در این زمینه، رویکردی است که با عنوان امپریالیسم فرهنگی یا امپریالیسم رسانه‌ای شهرت دارد. بر اساس این رویکرد، یکی از کارکردهای منفی رسانه‌ها، سلطه فرهنگی است. سلطه فرهنگی عبارت است از مبادله یک جانبه عناصر و پدیده‌های فرهنگی. بر اساس این نظریه، رسانه‌های گروهی از جمله اینترنت، از سیاست دقیقی پیروی می‌کنند که قدرت‌های سیاسی و اقتصادی تدوین کرده‌اند. (طاهری گلوندانی، ۱۳۹۱: ۶)

این سیاست فرهنگی را می‌توان به بازی‌های آنلاین اینترنتی گره زده دانست. بنابراین در ادامه بررسی این نوع شرط بندی‌ها و عناصر قانونی آن بایستی پرداخت.

۳-۲- روند تبدیل قمار به شرط بندی در بازی‌های آنلاین و انگیزه‌های موجود

با بررسی تاریخچه قمار می‌توان به این نتیجه رسید که قدمتی به اندازه تمدن بشر دارد. تمایل به لذت و سرگرمی از احساس پیروز شدن و پولدار شدن در مدت کوتاه، بسیاری از انسان‌ها را ترغیب به آزمودن شانس

خود کرده است و البته در آن طرف ماجرا کسب و کارهایی وجود دارند که سعی می‌کنند با تبلیغ و ترفندهای مختلف، از این میل ذاتی انسان حداکثر استفاده را ببرند.

با پیروزی انقلاب اسلامی در ایران مسائلی همچون قمار و قماربازی به صورت لفظ قدیمی (یا همان شرط بندی در لفظ جدید) برچیده شد. با اینکه عده کمی از سودجویان قمارباز به دنبال پول های کلان با کمترین زحمت بودند اما کمتر کسی به این اقدام در حجم وسیع و به صورت علنی و یا به طور جدی دست به قمار می زد. اما با گسترش و پیشرفت فناوری و فراگیر شدن استفاده از اینترنت، قمار بار دیگر و به شکلی گسترده در لفظ شرط بندی های اینترنتی در جامعه رواج یافت و کازینوها و قمارخانه ها جای خود را به صفحات نت دادند که فرد از هر جایی و در هر موقعیتی قادر به بازی آنلاین و شرط بندی می شد، بنابراین خطرات توسعه شرط بندی و قمار اینترنتی به مراتب از قبل بیشتر شد. طراحی سایت های مختلف شرط بندی به زبان فارسی کار را برای کاربران ایرانی راحت تر کرد و به دلیل آنکه طیف گسترده ای از انواع مسابقات تویی، غیرتویی و بازی های کامپوتری را شامل می شد، افراد بیشتری به عنوان سرگرمی جذب آن شدند.

سوالی که در اینجا مطرح می شود این است که چه کسانی و با چه هدفی به سمت شرط بندی آنلاین و بازی های اینترنتی می روند؟

مطالعات در این زمینه نگارنده مقاله را به این نتیجه رسانده است که اخیراً در پست های اینستاگرام، کانال های تلگرام و شبکه های اجتماعی مجازی بعد از هر پیامی یک پیام تبلیغاتی از این سایت ها می آید که «پیش بینی کنید و جایزه بگیرید»، پیش بینی بیشتر در مورد مسابقات ورزشی به ویژه فوتبال است. از اول شروع می کند مرحله به مرحله با بازی پیش می رود. فقط پیش بینی نتیجه بازی نیست که چه کسی می برد و چه کسی می بازد، یا بازی چند چند می شود، از اول شروع می کند: چه کسی اولین ضربه را می زند؟ چه کسی اولین خطا را می کند؟ اولین کرنر را چه کسی می زند؟ چند تا کرنر و در لحظه به لحظه بازی فرد را درگیر پیش بینی می کند. اول مقداری پول به عنوان حق عضویت می پردازند بعد برای هر شرط و هر مرحله مقداری می پردازند و پیش بینی می کنند و در صورت برنده شدن مبلغی دریافت می کنند. گردانندگان این سایت ها طوری القا می کنند که این قمار نیست و وجهه شرعی و قانونی دارد. پیش بینی فقط درباره بازی های داخلی نیست و شامل بازی های خارجی و لیگ باشگاه های جهان هم می شود. ولی سایت ها اکثراً داخلی هستند. گرچه برخی از اینها با سایت های شرط بندی خارجی هم در ارتباط هستند.

البته این امر را نیز بایستی بیان نمود که شرط بندی در بازی های آنلاین آثار و پیامدهای بسیاری نیز دارد؛ پیامد های ناگوار و زیان های شرط بندی های آنلاین، می تواند شامل تفرقه و دشمنی، خشم و نفرت، جنگ و قتل، انحطاط اخلاقی، طلاق، اضطراب و نگرانی، خودکشی و هیجان های عصبی و ... باشد.

۳-۳- بررسی حقوقی جرم شرط بندی در بازی های آنلاین اینترنتی

در قوانین کیفری جمهوری اسلامی ایران شرط بندی در بازی های آنلاین جز آن دسته از تخلفاتی می باشد که عنوان مجرمانه به آن تعلق نگرفته است و طبق قانون جرم قمار با خاطیان برخورد می شود. به همین دلیل مواد قانونی مرتبط برای برخورد با جرم قمار و شرط بندی بر سر نتایج مسابقات ورزشی و بازی های آنلاین شامل مواد ۷۰۵، ۷۰۷ و ۷۱۱ است.

در حال حاضر ماده ۷۰۵ ق.م.ا. عنصر قانونی جرم قماربازی را در حقوق ایران تشکیل می دهد. در این ماده، تنها به لفظ «قماربازی با هر وسیله ای» اشاره شده و تعریف حقوقی دقیقی از آن ارائه نشده و این مسأله اسباب سر درگمی مخاطبان حقوق کیفری در تعیین خطوط قرمز رفتاری آنان را فراهم آورده است. بر همین اساس، طبق اصل ۱۶۷ قانون اساسی و به جهت سکوت مقررات کیفری و غیرکیفری، قبل و بعد از انقلاب اسلامی، تنها مرجع ممکن جهت تعریف قمار، منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر است. (حبیب زاده، ۱۳۸۹: ۶۲)

در جرم قمار و شرط بندی همچون اغلب جرایم، قصد در ارتکاب عمل مجرمانه ضروری است، فلذا در اشتراط سوءنیت عام شکی وجود ندارد. بر همین مبنا، ضروری است مرتکب نسبت به تعیین عوض و شرکت در بازی قمار عمد داشته و به ماهیت عمل نیز آگاهی داشته باشد. در خصوص اشتراط سوءنیت خاص در وقوع جرم، به نظر می رسد قصد بردن عوض حاصل از قمار به عنوان قصد خاص مرتکب ضروری است. در این جرم علاوه بر آن که مرتکب باید در انجام افعال خود متمم باشد، ضروری است تا قصد بردن عوض مورد توافق را نیز داشته باشد. نتیجه آنکه به نظر می رسد چنانچه احدی از طرفین، قصد بردن عوض را نداشته و تنها به نیت شرکت در بازی بدون دریافت یا پرداخت عوض اقدام کرده است، مشمول حکم قماربازی نخواهد شد. چرا که در قماربازی شرط است که طرفین برای بردن عوض - با هر وسیله ای - مبادرت به بازی کنند و بازی با آلات مختصه بدون شرط عوض، هر چند دارای حرمت شرعی است، لکن صدق عنوان قمار نمی کند. حال چنانچه مرتکب به قصد صرف عوض حاصله در امورات خیریه در قمار شرکت کند، به نظر می رسد قصد خاص مجرمانه وجود داشته و تنها تأثیر آن، در شمول بند ۳ ماده ۲۲ ق.م.ا جهت اعمال تخفیف به سبب انگیزه شرافتمندانه می باشد. (همان : ۶۵)

۳-۴- آثار و پیامدهای بازی های آنلاین و شرط بندی اینترنتی

آثار و پیامدهای بازی های آنلاین و شرط بندی اینترنتی در عوامل گوناگون دیده می شود که در ادامه به هر یک از این عوامل می پردازیم:

یکی از آثار و پیامدهای بازی های آنلاین و شرط بندی اینترنتی مشکلات اجتماعی است؛ اعتیاد به شرط بندی بازی های آنلاین و در معرض آن قرار گرفتن مدت ها موضوع بحث در مورد بزرگسالان بوده است. اما روندها نشان ها می دهد که نوجوانان و جوانان دانش آموز و دانشجو به طور فزاینده ای در حال تبدیل شدن به قربانیان مشکلات و آسیب های شرط بندی هستند.

یکی دیگر از آثار و پیامدهای بازی های آنلاین و شرط بندی اینترنتی مشکلات قانونی است؛ مشکلات قانونی نه فقط به دلیل غیرقانونی بودن قمار بلکه به خاطر قرض کردن مبلغی پول و عدم توانایی در باز پرداخت آن ها و یا کشیدن چک های بی محل و یا شاکی خصوصی به وجود می آیند. احتمال دارد به دلیل بدهکاری ناشی از قمار فرد مجبور به انجام اعمال غیرقانونی نیز شود. (معارفوند و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۷)

یکی دیگر از آثار و پیامدهای بازی های آنلاین و شرط بندی اینترنتی مشکلات اقتصادی است؛ شرط بندی اینترنتی در بازی های آنلاین می تواند موجودی حساب بانکی را به صفر برساند و به خاطر قمار بازی و شرط بندی اینترنتی، آن قدر قرض بالا می آورند که هیچ وقت نخواهند توانست قرض های خود را پرداخت کنند.

۳-۵- راهکارهای جلوگیری از شرط بندی در بازی های آنلاین اینترنتی

با بررسی مشکلات به وجود آمده در بحث شرط بندی بازی های آنلاین اینترنتی در ادامه به بررسی راهکارهای پیشگیرانه از جرم شرط بندی اینترنتی خواهیم پرداخت. برای بررسی این راهکارها تقسیم بندی در زمینه های مختلفی وجود دارد که در ادامه مورد بررسی قرار خواهد گرفت:

الف: راهبردهای ایجابی پیشگیری از شرط بندی اینترنتی بازی های آنلاین: از میان راهبردهای پیشگیرانه، تدابیر دشوارکننده و خطرافزا، به نحو ایجابی سعی در پیشگیری محیطی دارند این عوامل شامل موارد زیر می شوند:

- استحکام بخشی به عناصر مورد تاکید بر شرط بندی در بازی های آنلاین اینترنتی
- کنترل دستیابی به اهداف ورودی در قبال انجام فعالیت های شرط بندی در بازی های آنلاین اینترنتی
- کنترل دستیابی به اهداف خروجی در قبال شرط بندی در بازی های آنلاین اینترنتی

- جلوگیری از برخورد یا ملاقات قماربازان اینترنتی

- اعمال محدودیت بر وسیله جرم بندی در بازی های آنلاین اینترنتی

ب: تدابیر نظارتی و مراقبتی در جهت جلوگیری از افزایش خطر جرم بندی اینترنتی در بازی های آنلاین اینترنتی: این راهبرد می‌کوشد تا با کاربست تدابیر نظارتی - مراقبتی، خطرات ارتکاب جرم شرط بندی اینترنتی را افزایش دهد و از این رهگذر، مانع از وقوع جرایم یا کاهش احتمال ارتکاب آن‌ها شود:

- افزایش امنیت حفاظت در فضای مجازی نسبت به شرط بندی در بازی های آنلاین اینترنتی

- کاهش یا از بین بردن چهره های ناشناس در زمینه شرط بندی در بازی های آنلاین اینترنتی

- استفاده از مدیریت مکان نسبت به تجارت های شرطی اینترنتی

- افزایش نظارت رسمی نسبت به فضای مجازی

ج: راهبردهای سلبی پیشگیری از جرم قمار و شرط بندی اینترنتی: راهبردهای کاهش دستاوردهای حاصل از جرم‌هایی مانند شرط بندی در بازی های آنلاین اینترنتی، تحدید و حذف عوامل محرک و نیز سلب توجه‌ها و به عبارتی بهانه‌های ارتکاب جرم، در این امر مشترک می‌باشند که لازمه آن ایجاد و تأسیس در محیط نیست، بلکه می‌توان تنها با تغییر و دستکاری یا حذف مواردی، از اهداف در برابر حملات دفاع نمود. داز جمله مهمترین نوع این راهبردها عبارتند از:

- مخفی نمودن اهداف جرم شرط بندی در بازی های آنلاین اینترنتی از دید مجرمان اینترنتی

- انتقال اهداف در جهت کم کردن جاذبه جرم

- دوری از تنش نسبت به هکرهای مجازی

- کم کردن برانگیختگی در میان مجرمان مجازی

- اعلان جرم بودن یک عمل و اطلاع‌رسانی نسبت به آن

- آگاه‌سازی کاربران و آمادگی مقابله با جرایم سایبری

د: پیشگیری اجتماعی از جرایم اینترنتی(شرط بندی در بازی های آنلاین اینترنتی): پیشگیری اجتماعی به رویکردی اطلاق می‌شود که بر آن است تا با ارتقا سطح آگاهی افراد جامعه، تربیت صحیح آنها به ویژه قشر جوان و نوجوان و همچنین با از میان برداشتن زمینه های اجتماعی وقوع جرم مانند فقر و بیکاری، باعث سلب انگیزه های بزهکاران برای ارتکاب اعمال مجرمانه گردد. در این رویکرد به افراد جامعه آموزش داده می‌شود تا از

محیط های پرخطر اجتناب کنند و همچنین اقداماتی جهت فرهنگسازی افراد برای پیشگیری از ارتکاب جرم انجام می گیرد. از جمله مهمترین نوع این پیشگیری عبارتند از:

- ارائه افکار و تدابیر در ارتباط با خانواده
- برنامه ریزی در جهت استفاده مناسب از فضای مجازی و دور شدن از سایت های شرط بندی در بازی های آنلاین اینترنتی
- خط مشی های کاهش دهنده اثرات نامناسب استفاده از سایت های نامناسب
- خطی مشی نظام آموزشی با کمک رسانه
- ارائه آمار و ارقام جرایم اینترنتی نسبت به آگاه سازی عمومی
- تبیین و نهادینه سازی فرهنگ استفاده صحیح از فضای سایبر
- تدابیری بر پایه فرآیند تحصیلی و آموزشی

۴- نتیجه گیری

از مجموع مباحث صورت گرفته در این مقاله به این نتیجه می رسیم که با توسعه فناوری و همه گیر شدن استفاده از اینترنت، شرط بندی و قمار بار دیگر و به شکلی گسترده در جامعه رواج یافت. این بار اما کازینوها و قمارخانه ها جای خود را به صفحات نت دادند که فرد از هر جایی و در هر موقعیتی قادر به بازی می شد. از این رو می توان گفت خطرات گسترش قماربازی به مراتب بیش از قبل شد. طراحی سایت های مختلف شرط بندی به زبان فارسی کار را برای کاربران ایرانی راحت تر کرد و به دلیل آنکه طیف گسترده ای از انواع مسابقات تویی، غیرتویی و بازی های کامپوتری را شامل می شد، افراد بیشتری به عنوان سرگرمی جذب آن شدند.

تحقق جرم قماربازی و شرط بندی در فضای مجازی و سایبر همانند تحقق جرم قمار به صورت سنتی می باشد و دارای همان ارکان تشکیل دهنده با این تفاوت که برای تحقق آن باید حتماً جرم در فضای اینترنت و سایبر تحقق یابد. در قوانین کیفری جمهوری اسلامی ایران شرط بندی در بازی های آنلاین جز آن دسته از تخلفاتی می باشد که عنوان مجرمانه به آن تعلق نگرفته است و طبق قانون جرم قمار با خاطیان برخورد می شود. به همین دلیل مواد قانونی مرتبط برای برخورد با جرم قمار و شرط بندی بر سر نتایج مسابقات ورزشی و بازی های آنلاین شامل مواد ۷۰۵، ۷۰۷ و ۷۱۱ است.

همینطور نتیجه دیگر این پژوهش آن است که دلایل گسترش شرط بندی بازی های آنلاین اینترنتی را می توان در مواردی چون دسترسی به پول بیشتر، شادی و هیجان کاذب، طمع برنده شدن، تبلیغات وسیع و اغوا کننده و ضعف و کنترل قانونی جستجو نمود.

با بررسی کامل بحث پژوهش همچنین پیشنهاداتی نیز ارائه می شود:

- اولین پیشنهاد پژوهش این است که از پیشگیری مبتنی بر ردیابی هویت مجازی برای ردیابی سردهسته های سایت های شرط بندی استفاده شود تا عرصه فعالیت های مجرمانه برای آنها تنگ شود.
- دومین پیشنهادی که می توان ارائه داد این است که با کنترل و نظارت بر فضای مجازی از طرق مختلف از جمله کنترل و نظارت بر ارائه دهندگان سرویس های اینترنتی و کنترل و نظارت بر شبکه های ارتباطی، از ارتکاب جرایم در این مراکز پیشگیری شود.
- پیشنهاد سوم این است که با بهره گیری از گشت فضای مجازی هرگونه فعالیت و حرکت های مسئله دار شناسایی و مورد پیگیری قرار گیرد. انجام مؤثر این شیوه، منوط به طراحی و پیاده سازی نرم افزارهای مناسب برای خودکارسازی آن است.

- ۱ - حیدری، زهرا (۱۳۸۳)، احکام قمار و پیامدهای آن، مجله معارف اسلامی، شماره ۵۷
- ۲ - حبیب زاده، محمدجعفر (۱۳۸۹)، تحلیل جرم قمار در فقه و حقوق ایران، پژوهش های فقه و حقوق اسلامی، شماره ۲۰
- ۳ - دهقان، علیرضا (۱۳۸۴)، قماربازی اینترنتی، مجله مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۲ و ۳
- ۴ - دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷)، لغت نامه دهخدا، تهران: دانشگاه تهران
- ۵ - رزاقی، صادق (۱۳۹۳)، شرط بندی و احکام آن در فقه اسلامی، قم: کتابخانه مسجد اعظم (آیت الله بروجردی (ره)
- ۶ - طرزی، عبدالرضا (۱۳۹۵)، جرم انگاری شرط بندی های اینترنتی، مجله اینترنتی جامعه مجازی حقوقدانان
- ۷ - طاهری گلوندانی، رقیه (۱۳۹۱)، اینترنت و آسیب های اجتماعی، تهران: نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید
- ۸ - عبدی پور فرد، ابراهیم (۱۳۹۶)، ابعاد فقهی و حقوقی بازی های مجازی، مجله راهبرد اجتماعی فرهنگی، شماره ۲۳،
- ۹ - علی آبادی، عبدالحسین (۱۳۸۶)، حقوق جنایی، تهران: انتشارات فردوسی
- ۱۰ - غنی نژاد، موسی (۱۳۹۴)، مقدمه ای بر معرفت شناسی علم اقتصاد، تهران: سمت
- ۱۱ - فیض، علیرضا (۱۳۸۹)، مقارنه و تطبیق در حقوق جزای عمومی اسلام، تهران: انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- ۱۲ - مقدم، محمود (۱۳۹۷)، فعالیت های شرط بندی و قمار بازی در فضای مجازی، ایده های جدید با هدف کلاهبرداری، تهران: اولین همایش بین المللی مدیریت و مهندسی /مقدماتی
- ۱۳ - معارفوند، معصومه، زمانی، زهره، مرشدی، زهره (۱۳۹۵)، مطالعه کیفی انواع قمار و پیامدهای آن، فصلنامه مددکاری، شماره ۵
- ۱۴ - وایت، راب و هینس، فیونا (۱۳۸۶)، درآمدی بر جرم و جرم شناسی، ترجمه میر روح الله صدیق، تهران: نشر دادگستر.